

deu haver més que un error de lectura o de còpia del comuníssim sinònim *rugere* variant de *rugire*. una *u* en escriptura uncial és quasi idèntica a una *a* Gotze deu donar-ho per sobreentès, quan en el *Corpus* ha posat aquesta glossa *ragit pullus: ὄγκῶται πόλος* (CGL III, 432.15) entremig de les quatre glosses que expliquen el mot *rugit* i les vuit que expliquen *rugitus*, precisament amb els mateixos mots o llurs equivalents (*ragit* figura també en un ms. de les *Differentiae* atribuïdes a St. Isidor, veg. Forcellini, però aquest lli-¹⁰ bre sembla ser el mateix que aquella glossa).

Doncs bé podem suposar que el roms. *rage* (en una llengua tan tardana i alterada com el roms.) nasqué de la mateixa manera. Cert que M-Lübke ha posat encara diverses formes dialectals italianes en aqueix article *ragere*, però es tracta d'un veritable abús, perquè són formes iguals a REGANYAR (bol. *regagnà* 'barallar-se') i per tant els havia d'haver posat amb aquest.

Ensorrats els minso indícis d'aquest *RAGERE, és clar que cent vegades més cau encara l'audaç suposició d'un derivat *RAGULARE. Ja fa temps que pensava que en el nostre tipus *rallar* podem veure una metàtesi del seu ben conegut sinònim GARRULARE, i vaig alegrar-me de veure que Moll havia tingut la mateixa idea (*AlcM*). GARRULARE pogué ben fàcilment transposar²⁵ les dues consonants fent començar el mot amb R- sota la influència dels sinònims RUGIRE, RINGERE (el REW creu també un *RINGULARE > it *rignare, ringhiare*), RUDERE, RHONCHARE, RAUCARE 'croar (granotes)', 'parrupar (el colom)', 'grallar (el corb)'. Aquesta³⁰ naixença, per dir-ho així, il·legítima, es conjumina molt bé amb l'aparició només parcial del tipus *rallar* en les llengües romàniques, amb el seu to estilètic de mot pintoresc etc.

Un detall fonètic ens intriga en català: que el mot tingui *l* (*ll* antiga) i no pas *y* (< *yl*) en el parlar balear. Degué haver-hi influència d'un altre verb, com el contraposat *callar*, o un fet com l'explicat en BROLLAR. O bé a les Illes el mot se sotmetria a una pronúncia heretada del mossàrab en el qual no existia *-yl-* sinó⁴⁰ només la *ll* de palatalitat no pregnat. recordem *Ma llorca, Sòller, BELLMARÍ* etc. En tot cas ja veiem que aquest timbre de la lateral està contradit per la *lh* occitana, *-ill-* fr., *-gli-* italiana

Per als DERIV, veg supra *Rallatòrum* mall-men⁴⁵ (*AlcM*).

¹ Per a un mot *rallar* no genuí i sense relació amb aquest, anotat en algun poble valencià, veg. RAJAR, DECH IV, 158b12 — ² Hi afegiré encara —perquè tals alteracions són freqüents— un milan. *ragger* 'bramar l'ase' que usà algun cop Carlo Porta (poema 99, v. 11). Però la forma milanesa coneguda és *raggià* (REW), simple equivalència de l'it. comú *ragliare* segons la fonètica dialectal, potser sota la infl. de RINGERE, RUDERE etc.; en el mateix poema usa Porta *sgari* en el mateix sentit, i *sgari* en el 23.96 per a «squittire, gridare» parlant d'un home que té un malson esgarrifós, on es tracta de GARRIRE, que també haurà intervingut en tot això.

+RALLER (amb les variants +*rallasses* i +*rallons*), mot ribagorçà que designa un 'pas entre timbes o puntes de roques', mot pirinenc; també, però, mall *raia(r)*, i d'altra banda gascó de Bearn i Bigorra i alt-aragonès, agermanat amb el basc dial *arrail* (i *arrailu, arraila*) 'esclatxa, badaloc', 'estella', i amb el basc oriental *ar-railtu* (*-aildu, -ailatu*), i bearn *arralhà* 'badar-se (una esclatxa), acivellar-se', 'asclar llenya'; si bé tot plegat és parent del cast. RAJAR 'badar, estellar' (DCEC/DECH), d'etimologia complexa, però que sembla no ser més que d'origen romànic, mentre que en el mot pirinenc hi pogueren contribuir altres fonts (pròpiament basques o onomatopèiques). □ 1^a doc: enquestes pròpies; en bearnès, 1865.

En català no en vaig trobar notícies fins a sentir-lo per les muntanyes ribagorçanes en els anys 1957 i ss. *Lo raller* (*řalé*) de Casòs és un pas entre timbes en la gran serra damunt i SE del Pont de Suert (hi passen anant a Casòs des de l'enclau de Celles, dalt de la Canal del Bassí i les coves de Contrella). Amb altres terminacions: *Les Rallasses* indret de penyals («llastres») damunt la baixa Vall de Boí (pujant d'Esperan a Iguerri).

A Benasc no em daven notícia de res d'això, però vaig notar que usaven *rallons*, 1965: figurava en les notes del vell pràctic i observador SzCuesta (parlant dels *rallons* que hi ha a Paul), i també l'usava un dels meus millors guies (que m'explicà: «*řalóns* són moltes puntes de roca que sal·len»). I Ballarín hi recull *ralla* «paraje áspero en una ladera, con piedras por la ruina de las rocas»: «per la *ralla* se gaste molto el calsero; no fa buen marxà per la *ralla*», i com a NL *El Rallà* d'una partida davant la *Roca del Castiello*.

L'àrea d'aquesta arrel pogué arribar, a través de la conca del Bòsia, fins a l'Alta Conca de Tremp, potser format amb sufix *-asca* (com el ribag *llenasca* de LLENA (20 relacionat amb LLESCA, cf. cast. dial. *lasca* 'esberla de pedra'?) A Massibert el pràctic em féu passar per «unes *řelúskes* roies»; i damunt Sarroca de Bellera, la Font del Duil em deien que ara ja no té canut perquè neix «en una *rellasca*»; a Erinyà m'ensenyaven roques llises («pujar per unes *rellasques*»); a Senet una *rellasca* era una gran tarterada: «*rellasca*, en els flancs de les muntanyes, escorriols de pedres menudes, que s'esllavissen al menor moviment» a Sopeira (*CongrLiCat*, 428, definició ben cert un poc desviada per la impossible derivació de *relliscar* que pretén fer acceptar el col·lector) Per *escorriol* entén 'escorranç', 'clapissa' (malentès com 'corriol' per *AlcM*).

A Boí mateix no he sentit el mot aplicat al terreny, però sí a una planta silvestre *řalésos* (pot ser un plural de doble signe, a la manera de *senassos, papessos, madissos* < *senars, madirs* etc.), nom d'una espècie de cards de flor morada que neixen en llocs aigualosos més que no pas rocosos, però plens de punxes, que suposo comparades a uns esquerdisos de pedres, també a Sopeira «*reller*: una mena de cardigot» (ibid.) Fora d'això, no sembla pas que lexicògrafs ni pireneistes hagin recollit aquestes coses abans de les meves notes⁶⁰ de muntanya